

N:o 78.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; gifven Stockholms slott den 15 mars 1901.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils Claëson.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

§ 7.

Der stads- och landsförsamlingar äro i kyrkligt afseende förenade, ega de att på kyrkostämma samfaldt öfverlägga och besluta i gemensamma angelägenheter; och skall dervid, då omröstning i någon fråga erfordras, för hvardera församlingen följas dess uti den föreliggande frågan eljes gällande röstlängd, på sätt i § 6 sägs, hvarefter de för hvarje mening afgifna rösterna på sådant sätt sammanräknas, att landsförsamlingens medlemmar bibehållas vid sina röstetal enligt den använda fyrktalslängden och dertill läggas de från stadsförsamlingen afgifna röster, mångfaldigade med det tal, som angifver dessa rösters värde, då hvardera församlingen tillerkännes rösträtt, svarande mot det församlingen senast påförda hela antal bevillningskronor. Uträkningen af nämnda tal sker enligt bifogade formel; och skall, om dervid bråktal uppkommer, detsamma bortfalla.

Är fråga om byggande eller underhåll af kyrka eller annan gemensam byggnad, i kostnaden för hvilken socknemän å landet, enligt allmän lag eller särskild författning, deltaga för fastighet efter hela, men för öfriga beskattningsföremål blott efter viss del af derå belöpande fyrktal, skall, vid beräkningen af hvardera församlingens röstsumma, läggas till grund i staden hela och å landet för fastighet hela, men för öfriga beskattningsföremål en mot nämnda del af fyrktalet svarande del af hela antalet bevillningskronor.

Besluta förenade stads- och landsförsamlingar annan röstgrund än nu är sagdt, skall detta beslut, der det varder af Konungen stadfäst, lända till efterrättelse.

Hvad sålunda är stadgadt gälle ock, der församlingar, om hvilka här är fråga, endast delvis äro med hvarandra förenade.

§ 35.

De afgifter, om hvilka kyrkostämma beslutar, skola, utom i de fall, för hvilka annorlunda är i lag eller författning stadgadt, utgå efter den för rösträtt å kyrkostämma bestämda grund, med iakttagande deraf att afgifter, hvarom för stads- och landsförsamlingar, eller delar deraf, gemensam kyrkostämma beslutar, först skola hvardera församlingen påföras efter förhållandet, i hvarje förekommande fall, mellan hvarderas sammanlagda röstetal vid gemensam kyrkostämma. Personliga eller matlagsavgifter få icke, utöfver hvad lag uttryckligen medgifver, af kyrkostämma beslutas.

I fråga om afgifter och personliga tjänstbarheter, hvilka enligt gällande författningar åligga medlemmar af en kyrkoförsamling, oaktadt de i kyrkostämma icke ega rösträtt, gör denna förordning icke ändring.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1902.

Formel

för uträkningen af det tal, hvarmed vid sammanräkning af afgifna röster inom förenade stads- och landsförsamlingar stadsförsamlingens medlemmars röster skola mångfaldigas:

- A = summan bevilningskronor i stadsförsamlingen,
 B = » » » landsförsamlingen,
 a = röstsumman enligt stadsförsamlingens röstlängd,
 b = » » » landsförsamlingens fyrktalslängd,
 x = det sökta talet.

$$x = \frac{A \times b}{B \times a}.$$

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1901.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: WIKBLAD,
 ANNERSTEDT,
 herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 DYRSSEN,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG.

1:o.

Departementschefen, statsrådet Claëson, anförde:

»I § 7 af kongl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 stadgas:

»Der stads- och landsförsamling, eller delar deraf, äro i kyrkligt afseende förenade, ega de att på kyrkostämman gemensamt öfverlägga och besluta om uppgörande af ett på denna förordning grundadt förslag rörande den blifvande röstgrunden; och skall vid denna uppgörelse den röstgrund följas, som dittills för gemensamma kyrkliga angelägenheter varit gällande.

»Detta förslag skall underställas Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning; börande Kongl. Maj:ts befallningshafvande, innan fastställelse meddelas, öfver förslaget inhemta domkapitlets utlåtande.»

Efter det vid 1899 års riksdag enskilde motionärer väckt förslag om ändrad lydelse af nämnda §, i syfte att erhålla en i lag stadgad grund för

Ang. ändring af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

rösträtten i de fall, då stads- och landsförsamlingar, eller delar deraf, vore i kyrkligt afseende förenade, beslöt Riksdagen, med föranledande häraf, skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t i ämnet. I denna Riksdagens skrifvelse, dagtecknad den 19 april 1899, anfördes: att Riksdagen delade motionärernas uppfattning om olämpligheten af den i kyrkostämmoförordningens 7 § meddelade föreskrift, att stads- och landsförsamlingar eller delar deraf, som vore i kyrkligt afseende förenade, sjelfva egde att besluta om den röstgrund, som för de gemensamma kyrkliga angelägenheternas afgörande skulle vara gällande; att erfarenheten nogsamtt vittnade såväl om svårigheten i många fall att få ett dylikt beslut till stånd som ock om det missnöje, hvilket ofta inom den ena eller andra församlingsdelen rådde öfver den röstgrund, som i sådan ordning blifvit bestämd; samt att, då Riksdagen fördenskull i likhet med motionärerna ansåge det vara önskligt att erhålla en i lag stadgad röstgrund, som för ifrågavarande fall skulle vara tillämplig, Riksdagen anhölle, det tacktes Eders Kongl. Maj:t, efter verkstald utredning, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af omförmälda 7 §, att derigenom erhöles en i lag bestämd grund för rösträtten i de fall, då stads- och landsförsamlingar, eller delar deraf, vore i kyrkligt afseende förenade.

Vid underdånig anmälan den 26 maj 1899 af denna Riksdagens skrifvelse behagade Eders Kongl. Maj:t låta infordra yttranden från Eders Kongl. Maj:ts samtliga befallningshafvande och domkapitlen, huruvida och i sådant fall hvilka allmänna föreskrifter syntes böra i ämnet meddelas, hvarjemte Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ålades att insända afskrift af de röstgrundsbestämmelser, hvilka af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande blifvit för sådant fall, som i 7 § kyrkostämmoförordningen sägs, fastställda och för närvarande vore gällande. Sedan nämnda nådiga föreläggande af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlen fullgjorts, blef inom ecklesiastikdepartementet utarbetadt förslag till ändring af vissa §§ i kyrkostämmoförordningen uti det af Riksdagen angifna syfte, hvarefter öfver detta förslag yttranden ånyo infordrades från Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlen. Efter det ärendet undergått omförmälda behandling, anhåller jag nu i underdånighet att få inför Eders Kongl. Maj:t anmäla detsamma, dervid det torde tillåtas mig att till en början redogöra för äldre bestämmelser i ämnet samt för den förebragta utredningen angående tillämpningen af det nu gällande stadgande, hvars ändring ifrågasatts.

Hvad angår äldre författningar uti förevarande ämne, innehåller hvarken kongl. förordningen om sockenstämmor och kyrkoråd den 26 februari

1817 eller kongl. förordningen om sockenstämmor i riket den 29 augusti 1843 några som helst särskilda föreskrifter för det fall, som i § 7 af nu gällande kyrkostämmoförordning afses, eller angående röstgrundens bestämmande, då stads- och landsförsamlingar, eller delar deraf, äro i kyrkligt afseende förenade. Enligt 1817 års förordning skulle rösterna beräknas såväl i stad som å landet såsom vid prestval. Enligt § 5 mom. 2 och 3 i 1843 års förordning beräknades rösträttighet å landet efter hemmantal, der det funnes åsatt, men skulle i annat fall bestämmas på grund af den bevillning enligt andra artikeln bevillningsstadgan, som till staten erlades; i stad åter skulle röstas för fastighetsvärde. Dessa grunder bibehöllos, så länge 1843 års förordning förblef gällande, ehuru vilkoren för rösträtten efter hand ändrades genom upptagande af andra värdebelopp än ursprungligen föreskrifvits. Någon svårighet att, när så kunde erfordras, med hvarandra jemföra röstetal å landet och röstetal i stad förefans så mycket mindre, som författningarna sjelfva angåfvo ett bestämdt förhållande mellan stadsröster och landsröster. Detta förhållande var, enligt kongl. förordningen den 24 november 1857 angående ändring af § 5 i 1843 års förordning, sådant, att för fastighetsvärde i stad af 4,000 riksdaler riksmünt skulle röstas lika som för 8 riksdalers bevillning efter andra artikeln, under det att för ett bevillningsbelopp af 2 riksdaler riksmünt, hvarunder ingen rösträtt, utom för hemman å landet och fastighet i stad, skulle ega rum, beräknades lika röst med $\frac{1}{16}$ hemman, af 4 till 6 riksdaler lika med $\frac{1}{8}$ hemman, af 6 till 8 riksdaler lika med $\frac{3}{16}$ hemman, af 8 riksdaler lika med $\frac{1}{4}$ hemman och så vidare i samma förhållande för högre bevillningsbelopp enligt andra artikeln.

Den år 1858 tillsatta komitén för afgifvande af förslag till kommunalförfattningar upptog i sitt betänkande af den 31 oktober 1859 en delning af sockenstämman i två, en borgerligt kommunal och en kyrklig, samt föreslog skilda grunder för städernas och landskommunernas rösträtt, jemte det den bestämde rösträtten vid kyrkostämma i enlighet härmed. I dess förslag till kyrkostämmoförordning fans en paragraf af alldeles lika innehåll med § 7 i den nuvarande kyrkostämmoförordningen, men någon motivering till det nya stadgandet lemnade komitén icke. Ej heller var stadgandet så affattadt, att icke lokala förhållanden kunde vid tillämpningen komma att medföra stora olikheter för olika orter.

Beträffande tillämpningen af nu gällande stadgande kan det icke vara öfverraskande, om de särskilda öfverenskommelser, som ingåtts, åtminstone inom skilda län förete skiljaktigheter sins emellan. Men deremot synes det mig både oväntadt och i hög grad olämpligt, att dessa skiljaktigheter

blifvit så stora och så väsentliga, som de nu äro. I afseende härå torde det tillåtas mig hänvisa till en genom ecklesiastikdepartementets försorg särskildt utgifven öfversigt öfver gällande röstgrundsbestämmelser i förenade stads- och landsförsamlingar, hvilken upprättats med ledning af de från Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen inkomna upplysningar och afskrifter af fastställelser.

En närmare granskning af dessa torde gifva vid handen, att till utgångspunkt vid rösträttens bestämmande mellan församlingarna i regeln tagits beivllningen, men att tillika en hel del andra faktorer, särskildt folkmängdsförhållandet, dervid spelat en icke obetydlig rol, likasom att sättet för beräkningarnas verkställande varit ytterst vexlande. Osökt framställer sig vid tanken härpå den frågan, hvad nu omhandlade § 7 i verkligheten innebär och huru densamma rätteligen bör tolkas.

Med afseende å denna fråga vill jag till en början framhålla, att af uttrycket i § 7 »ett på denna förordning grundadt förslag rörande den blifvande röstgrunden» torde framgå, dels att de i § 6 gifna grunder för rösträtten, eller i landsförsamling hvad för kommunalstämma och i stadsförsamling hvad för allmän rådstuga är stadgad, i hufvudsak och principiellt skola gälla äfven för gemensam kyrkostämma, dels ock att rösträtten mellan församlingarna inbördes ytterst skall bero af den beivllning, hvilken till staten erlägges, detta så mycket hellre som beivllningen för öfrigt ligger till grund för den kommunala rösträtten, likasom äfven för kommunal skattskyldighet. Förstnämnda slutsats innebär, att den genom § 6 stadgade rösträtsproportionen mellan medlemmarne inbördes af hvardera församlingen för sig äfven vid gemensam kyrkostämma bör bibehållas orubbad, huru än deras röstetal i föreliggande fall måtte bestämmas. Rigtigheten af denna tolkning vinner ock bekräftelse genom en af Eders Kongl. Maj:t gifven nådig resolution af den 29 oktober 1880 uppå anförda underdåniga besvär i fråga om röstgrunden vid gemensam kyrkostämma med Skara förenade stads- och landsförsamlingar. I denna nådiga resolution, hvilken finnes ordagrant intagen i nyss omnämnda öfversigt, uttalas, att den af församlingarna antagna röstgrunden, hvilken Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig icke kunna godkänna, så mycket mindre kunde anses lagstridig, som den tillerkände en hvar röster i förhållande till öfriga inom samma församling röstberättigade enligt eljest stadgad proportion. Hvad åter angår rösträttens fördelning mellan församlingarna, så måste först och främst fasthållas, att, då de enligt § 7 ega att å kyrkostämma »gemensamt öfverlägga och besluta», de måste å sådan gemensam kyrkostämma anses såsom en sam-

fällighet, icke såsom två, och att följaktligen rösträtten icke får på det sätt utöfvas, att den ena församlingen tillerkännes i förhållande till den andra ett visst röstetal, som i dess helhet begagnas af församlingens vid stämman närvarande medlemmar, de må vara flere eller färre. Att ett sådant tillvägagående icke är lagenligt, framgår af en den 15 juli 1864 meddelad nådig resolution uppå underdåniga besvär öfver skedd fastställelse af sådan öfverenskommelse rörande röstgrunden i Kristine och Stora Kopparbergs förenade stads- och landsförsamlingar, att staden skulle ega $\frac{2}{3}$ och landet $\frac{1}{3}$ af hela röstetalet. I den nådiga resolutionen förklarades nämligen, att författningarna icke gäfve anledning dertill, att förenade stads- och landsförsamlingar skulle hvar för sig utöfva rösträtt, och att § 7 afsåge förslags upprättande med anledning af den i § 6 bestämda grund, i följd hvaraf, med bifall till besvären, fastställelse vägrades. Betydelsen af det anförda synes mig svårligen kunna vara annan än den, att samma grund, som gäller för röstfördelningen mellan hvardera församlingens enskilde medlemmar inbördes, d. v. s. bevillningen, också bör gälla för röstfördelningen mellan församlingarna inbördes eller, kanske rättare, mellan samtliga de röstegande medlemmarne af den ena församlingen och samtliga dessa medlemmar af den andra. Sammanlagda hela röstetalet, som tillkommer den ena församlingens medlemmar, bör alltså å gemensam kyrkostämma erhålla ett sådant värde, att detsamma till det sammanlagda röstetal, som tillkommer den andra församlingens medlemmar, står i enahanda förhållande som hela det kyrkligt beräkningsbara bevillningsbeloppet i den ena församlingen till samma belopp i den andra. Att denna fördelning är riktig, visar sig äfven deraf, att enligt § 35 afgifterna till kyrka och skola böra utgå efter den för rösträtt i kyrkostämma bestämda grund, och tydligt är, att utgiftsbördan bör mellan församlingarna fördelas efter deras ekonomiska bärkraft, hvilken just angifves af bevillningsbeloppen. En fördelning af utgifterna mellan församlingarna med t. ex. vissa procent å den ena och vissa procent å den andra synes vara stridande åtminstone mot andemeningen i lagen, ehuru väl sådant icke sällan torde, efter hvad upplyst blifvit, i praxis förekomma. Uttryckligen har ock ett sådant förfarande ogillats i Eders Kongl. Maj:ts nådiga resolution den 9 juli 1880, införd i nyssnämnda öfersigt, uppå underdåniga besvär i fråga om ett å gemensam kyrkostämma med Karlstads stads- och landsförsamlingar fattadt beslut, att de afgifter, som för gemensamma behof bestämdes, skulle påföras staden med $92\frac{1}{2}$ procent och landet med $7\frac{1}{2}$ procent. Eders Kongl. Maj:t fann lika med Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att en dylik proportion, äfven om den vore riktig, då den bestämdes, likväl icke kunde med säkerhet framdeles

så förblifva, då de förhållanden, hvaraf den berodde, vore vexlande, och kyrkostämmans beslut blef förty undanröjdt. Enahanda uppfattning framgår af Eders Kongl. Maj:ts nådiga utslag den 3 december 1898 på besvär i mål angående fördelning af Köpings stads- och landsförsamlingars gemensamma utgifter, genom hvilket utslag ej blott den för rösträtt i kyrkostämman bestämda grund förklarades vara, der ej annorlunda vore i lag eller författning stadgadt, laglig grund äfven för utgiftsfördelningen, utan ock den praxis, som i Köpings stads- och landsförsamlingar fortgått alltsedan år 1869, då gemensam röstgrund fastställdes, nämligen att låta utgifterna, oafsedt röstgrunden, fördelas med $\frac{2}{3}$ på staden och $\frac{1}{3}$ på landet, sasom lagstridig undanröjdes. Emellertid torde icke böra förnekas, att undantagsförhållanden kunna finnas, som möjligen göra en annan grund för rösträttens fördelning mellan församlingarna än dessas bevillningsbelopp önskelig; och genom förutnämnda nådiga resolution af den 29 oktober 1880 rörande röstgrunden i Skara stads- och landsförsamlingar har åtminstone indirekt erkänts, att t. ex. folkmängdsförhållandet den 1 januari hvarje år kan godkännas såsom sådan fördelningsgrund, antagligen emedan den i hufvudsak ansetts gifva samma resultat som den rigtiga grunden, bevillningen.

En tolkning af § 7 i dess nu gällande lydelse läser alltså gifva vid handen följande resultat:

1. en hvar röstberättigad skall, i förhållande till öfriga röstberättigade inom samma församling, ega samma rösträtt, som han eger enligt den kommunala röst- eller fyrktalslängden;

2. hvardera församlingens medlemmar böra åtnjuta ett sammanlagdt röstetal, som till den andra församlingens medlemmars hela röstetal står i samma förhållande som de kyrkligt beräkningsbara hela bevillningsbeloppen i församlingarna till hvarandra;

3. fördelningsgrunden i fråga om församlingarnas inbördes rösträtt kan, när särskilda omständigheter göra sådant önskligt, på annat sätt bestämmas.

Dessa hufvudregler, hvilka sålunda redan nu innehållas i lagstiftningen, torde äfven vara de, som bäst öfverensstämman med kommunalförfattningarnas innebörd i öfrigt och böra, då nya bestämmelser ifrågasatts, vinna fortfarande tillämpning. Att af de gällande lokala röstgrundsbestämmelserna ingen enda, åtminstone icke sådana de i praxis tillämpas, torde fullständigt öfverensstämman dermed, bör icke utgöra hinder för nämnda reglers fulla giltighet, utan visar allenast, att en tydligare lagbestämelse onekligen är af behovet påkallad. Genom en omredigering i sådant syfte af § 7, att samma grundregler tydligt framstode såsom lagens mening, skulle ock det af Riksdagen uttalade önskemål vinnas. Visserligen kan härigenom,

såsom äfven af åtskilliga bland de i ärendet hörda myndigheterna påpekats, inträffa, att likformighetsprincipens genomförande kommer att på åtskilliga ställen medföra väsentliga rubbningar i det bestående, hvarmed missnöje ingalunda öfverallt försports, och att förty i sådana fall af principens genomförande uppstå åtskilliga olägenheter; och det har erinrats såväl derom att de lokala förhållandena i afseende å fastighetsvärden, inkomstbelopp, folkmängd, afgiftsfördelning och dylikt äro synnerligen vexlande å olika orter som äfven om svårigheten att finna en på samma gång enkel och allmängiltig formulering af principen. Då emellertid å andra sidan ett starkt missnöje med de rådande förhållandena vitsordats flerstädes råda och då ett i sig origtigt förhållande ingalunda kan göra anspråk på ostörd fortvaro blott därför att dess borttagande skulle medföra genomgripande förändringar och deraf följande olägenheter samt då det alldeles icke kan vara till gagn, att sinsemellan så olika principer, som nu är fallet, förblifva i kraft, särskildt som de vexlande lokala förhållandena i allmänhet snarare bero af en blott faktiskt olika lagtillämpning, synes mig en omredigering af ifrågavarande stadgande vara synnerligen önskelig. För en lagstiftning i antyddt syfte har ock i princip flertalet af de öfver Riksdagens ifrågavarande skrifvelse hörda myndigheterna uttalat sig, nämligen 15 länsstyrelser och 10 domkapitel, under det att 9 länsstyrelser (Kalmar, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Kopparbergs äfvensom, om än mindre afgjort, Upsala, Östergötlands, Vesternorrlands och Vesterbottens) samt 2 domkapitel (i Skara och Hernösand) uttalat sig deremot. Af dem, som afstyrkt den ifrågasatta lagstiftningen, hafva några såsom skäl därför framhållit önskvärdheten af ett uppskof dermed, intill dess frågan om den kommunala beskattningens ordnande blifvit slutligen afgjord, enär båda dessa frågor med hvarandra ega ett visst samband. Ett sådant uppskof skulle dock näppeligen vara till båtnad, då sambandet ingalunda är af den art, att det gör ett uppskof oundgängligt, och i allt fall de nuvarande förhållandena i afseende å förenade stads- och landsförsamlingar onekligen kräfva en snar förbättring.

Beträffande härefter innehållet af den ifrågasatta lagstiftningen, har jag redan uttryckt de principer, hvilka jag anser böra för densamma läggas till grund; och på dem var äfven fotadt det utkast till ändring af vissa paragrafer i kyrkostämmoförordningen, som, efter hvad jag förut anfört, blef från ecklesiastikdepartementet utsändt till granskning af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlen. Detta utkast hade följande lydelse:

Förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7, 22 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

§ 7.

Der stads- och landsförsamling, eller delar deraf, äro i kyrkligt afseende förenade, ega de att på kyrkostämman samfaldt öfverlägga och besluta i gemensamma angelägenheter, och skall dervid, såvida ej annorlunda mellan församlingarna öfverenskommes och denna öfverenskommelse af Konungen stadfästes, endera församlingen eller församlingsdelen bibehållas vid dess röstetal enligt § 6 och derefter uträknas, huru många röster böra å den andra belöpa efter förhållandet mellan de hvardera församlingen eller församlingsdelen senast påförda hela antal bevillningskronor, hvarefter det sålunda funna talet fördelas å samma församlings eller församlingsdels röstberättigade medlemmar efter de en hvar enligt § 6 tillkommande röstetal.

Är fråga om byggande eller underhåll af kyrka eller annan gemensam byggnad, i kostnaden för hvilken socknemän å landet, enligt allmän lag eller särskild författning, deltaga, för fastighet efter hela, men för öfriga beskattningsföremål blott efter viss del af derå belöpande fyrktal, skall, vid beräkningen af hvardera församlingens eller församlingsdelens röstsumma, läggas till grund, i staden hela och å landet, för fastighet hela, men för öfriga beskattningsföremål en mot nämnda del af fyrktalet svarande del af hela antalet bevillningskronor.

Uppkommer vid beräkning, som ofvan sägs, bråktal, skall det bortfalla, om det understiger en half, men eljes till enhet förhöjas; dock att en hvar röstberättigad erhåller minst en röst.

§ 22.

Kyrkorådet tillkommer: att — — — — — kyrkans angelägenheter, och att, der så med anledning af bestämmelsen i § 7 eller eljes erfordras, upprätta förslag till särskild kyrkostämmoröstlängd, som derefter skall å vederbörlig kyrkostämman granskas och godkännas.

Skolrådet etc.

§ 35.

De afgifter — — — — — kyrkostämman bestämda grund med iakttagande deraf, att afgifter, hvarom för stads- och landsförsamling eller delar deraf gemensam kyrkostämman beslutar, först skola mellan församlingarna eller församlingsdelarne fördelas efter förhållandet mellan hvaraderas sammanlagda röstetal vid gemensam kyrkostämman härom; och måförtv etc.

Såsom jag förut omnämnt, infordrades öfver detta förslag utlåtanden af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlen. Dervid uttalade sig flertalet af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och samtliga domkapitlen till förmån för förslaget i hufvudsak, om än med vissa anmärkningar i fråga om detaljerna. Mot förslaget yttrade sig allenast Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Blekinge, Malmöhus och Vermlands län. Sistnämnda embetsmyndighet vidhöll dervid sin förut uttalade åsigt, att ett uppskof med saken borde ega rum till dess frågan om omdanande af den kommunala beskattningen blifvit af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen slutligen afgjord. Öfriga tre angifna myndigheter framställde särskilda förslag. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län ansåg, att en gemensam röstgrund för förenade stads- och landsförsamlingar borde kunna vinnas på det sätt, att församlingarna finge bestämma sig för den ena af de olika grunder för röstberäkningen i stad och på landet, som nu gälde, så att röstvärdet beräknades inom de båda församlingarna antingen efter antalet bevillningskronor, såsom skedde i stad, eller efter tiondedels bevillningskrona, på sätt fyrktalet å landet bestämdes, samt att röstvärdet för de högre bevillningsbeloppen borde begränsas efter den församlings grunder, som bestämt röstvärdets beräkning i öfrigt. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län förmenade vidare lagändring icke vara behöflig, än att, utan ändring af första mom. uti ifrågavarande 7 §, densamma andra mom. erhöile följande lydelse: »Detta förslag skall underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning; börande detsamma, åtföljdt af domkapitlets och Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utlåtanden deröfver, genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande till Kongl. Maj:t insändas.» Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län slutligen föreslog införande af sådana bestämmelser, att stadsförsamlingen bibehölles vid sitt röstetal och att i den röstlängd, som för landsförsamlingen upprättades, en hvar efter den honom påförda bevillning tilldelades rösträtt enligt § 12 i nådiga förordningen om kommunalstyrelse i stad, dervid — då fråga vore om byggande eller underhåll af kyrka eller annan gemensam byggnad, i kostnad för hvilken socknemän å landet, enligt allmän lag eller särskild författning, deltog, för fastighet efter hela, men för öfriga beskattningsföremål blott för viss del af derå belöpande fyrktal — för andra beskattningsföremål än fastighet endast beräknades den del af bevillningen, som svarade mot den del af fyrktalet, efter hvilken deltagandet i utgiften skolat beräknas.

Hvad beträffar det af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län påyrkade uppskof med föreliggande fråga, har jag redan i det föregående yttrat mig. Det synes mig uppenbart, att sambandet med

frågan om den kommunala beskattningen, hvars omdanande ju blifvit ifrågasatt, icke är af den art, att ej den ena af dessa frågor kan och bör lösas utan sammanblandning med den andra.

En sådan lösning lär dock icke kunna vinnas på det enkla sätt, som af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län föreslagits. Detta förslag innebär icke någon principiell lösning och det undanrödjer icke heller de missförhållanden, som för närvarande flerstädes råda, i det att enligt detsamma alltid förutsättes en öfverenskommelse, men det just är svårigheten att på den vägen komma till ett bättre, som synes hafva föranlett Riksdagens skrifvelse. En bestämd, principiellt riktig norm för alla fall, då ingen öfverenskommelse träffats och vederbörligen fastställts, är uppenbarligen för ändamålets vinnande nödvändig. Att öfverenskommer, der sådana träffas, varda underställda Eders Kongl. Maj:ts pröfning, synes emellertid hafva fog för sig, då det för enhetlighetens skull torde vara lämpligt, att Eders Kongl. Maj:t afgör, i hvad mån det må tillåtas, att öfverenskomelserna afvika från den fastslagna principen. En lagändring i sådant syfte var därför ock upptagen i det inom ecklesiastikdepartementet utarbetade förslag.

Icke heller kan jag ansluta mig till någon af de meningar, som uttalats af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands och Malmöhus län. Dessa båda myndigheters förslag, hvilka visserligen lagts till grund för flere nu gällande lokala röstgrundsöfverenskommer, lida af den oegentligheten, att de för den ena församlingen skapa helt och hållet nya rösträttsgrunder, särskildt med hänsyn till rösträttens begränsning, och dermed försätta samma församling i en undantagsställning, som svårigen kan anses riktig, så länge öfver hufvud röstfördelningen mellan medlemmar i en församling lagligen bygges på olika grunder i stad och å landet. Nämnda förslag synas mig fördensskull, likasom de dem motsvarande öfverenskommer, som nu gälla, vara lika mycket stridande mot de grundsatser, hvarpå den nuvarande 7 § är bygd, som mot dem, på hvilka departementsförslaget hvilade. Det må i detta sammanhang ock tillåtas mig erinra derom att Eders Kongl. Maj:t genom nådig resolution den 21 maj 1897 uppå anförda underdåniga besvär i mål angående röstgrund vid gemensam kyrkostämma med Eksjö stads- och landsförsamlingar i likhet med Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ansett fastställelse böra vägras å ett församlingarnas beslut att såsom röstgrund stadga, att den, som egde rösträtt inom landsförsamlingen, skulle rösta efter fyrk och att den, som vore röstberättigad inom staden, skulle rösta efter fyrktal, åsatt alla beskattningsföremål i stad i enlighet med hvad å landet vore stadgadt, dock med iakttagande af att andra beskattningsföre-

mål än fastighet i såväl stads- som landsförsamlingen finge deltaga endast efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. För öfrigt drabbas omförmälda Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Östergötlands och Malmöhus län förslag af samma anmärkningar, som rigtats mot departementsförslaget derom att detsamma skulle kräfva upprättande af en särskild röstlängd, hvilket i många fall vore synnerligen betungande och i andra fall, der de gemensamma ärendena vore få och sällan förekommande, öfverflödigt. Dessa anmärkningar torde så mycket hellre böra uppmärksammas, som, på sätt jag strax skall nämna, möjlighet gifves att, utan att afvika från de i departementsförslaget uttalade principer, undvika upprättandet af särskild röstlängd, hvarigenom en betydande förenkling bör kunna åstadkommas.

Innan jag öfvergår härtill, må det emellertid tillåtas mig erinra derom att bland de meningar, hvilka uttalades af de öfver Riksdagens ifrågasvarande skrifvelse hörda myndigheter, den mening, hvilken allmännast torde hafva omfattats, gick derpå ut, att stadens röster borde förvandlas till fyrktal eller tvärt om efter förhållandet 1 stadsröst = 10 fyrkar. Detta förslag, som äfven det eger vissa motsvarigheter bland de för närvarande gällande röstgrundsöfverenskommelserna och hvars principer derjemte blifvit i ett stort antal fall tillämpade, ehuru förhållandet mellan stads- och landsröster uttryckts med andra siffror, är visserligen icke i och för sig origtigt, men det leder dock till origtiga resultat, så snart ifrågasvarande siffror blifva en gång för alla fixerade. Hvad särskildt angår den föreslagna förvandlingen efter förhållandet 1 stadsröst = 10 fyrkar, så är att märka, det 1 stadsröst ingalunda alltid motsvaras af just 10 fyrkar; tvärt om ger t. ex. 1 krona 95 öre i bevillning å landet 20 fyrkar, men i staden 1 röst, hvarvid alltså vid en dylik förvandling samma bevillningsbelopp skulle komma att gifva 10 röster i staden, men 20 å landet, ehuru afsigten här varit, att det skulle gifva lika rösträtt. Detta beror naturligen deraf, att dels väsentligen olika föreskrifter gälla i stad och å landet rörande röstmaximum, dels ock fyrktalet räknas efter påbörjad 10-tal öres bevillning, men stadsrösterna efter antalet hela bevillningskronor med det enda undantag, att intill 1 kronas bevillning ger en röst. Och i stort sedt kan just till följd häraf resultatet blifva föga tillfredsställande. Är t. ex. i staden A. bevillningen = 2,379,34 kronor och reducerade röstsumman = 1,921 röster, i landsförsamlingen B. åter = resp. 171,25 kronor och 1,880 röstgifvande fyrkar, och låter man B., enligt departementsförslaget, behålla sitt eljes vanliga röstetal, så bör A:s hela röstetal vid den gemensamma kyrkostämman, betecknad med y , förhålla sig till 1,880 som 2,379 till 171; alltså

$$\frac{y}{1880} = \frac{2,379}{171} \text{ och således } y = \frac{2,379 \times 1,880}{171} = 26,155 \text{ röster, när bråk-}$$

delarne bortkastas. Skulle åter förvandlingen ske efter det föreslagna förhållandet 1 stadsröst = 10 fyrkar, finge A. 6,945 röster mindre än i förra fallet, enär då $y = 1,921 \times 10 = 19,210$ röster.

Allmängiltigt kan därför, såsom redan förut är påpekadt, värdeförhållandet mellan stads- och landsröster icke med någon viss siffra fixeras, vare sig för olika orter eller å samma ort för ett flertal år, utan det samma beror af den årligen växlande grunden — bevillningens belopp i hvardera församlingen. Mot denna grund för röstvärdets bestämmande församlingarna emellan har visserligen anmärkts, att derigenom samma bevillning inom de olika församlingarna kunde gifva olika röstvärden, så att t. ex. i nyss anförda fall röstvärdet för 10 kronors bevillning komme att ställa sig så, att den röstande i församlingen B. för detta belopp egde 100 röster, men i församlingen A. ^{10/1921} af 26,155 eller 136 röster, en röstberäkning, som den enskilde möjligen skulle kunna känna såsom en orättvisa. Afsigten har emellertid här ingalunda varit, att samma bevillningsbelopp skulle gifva lika röstetal i hvardera församlingen, enär detta är en ren omöjlighet, om hvardera församlingen bibehålles vid samma fördelning mellan dess medlemmar af hela den å dem belöpande röstsumman som eljes. Orättvisan är sålunda mera skenbar än verklig och torde dessutom i ej ringa mån äfven för känslan utplånas derigenom, att röstbegränsningen är vida större i staden än å landet. Det torde jemväl böra påpekas, att alldeles samma förhållande uppstår äfven inom hvarje enkel församling i följd af föreskrifterna om röstmaximum. Hvardera församlingen åter får, der hela röstetalet begagnas, ett inflytande, som jemnt motsvarar dess bidragspligt i förhållande till den andra församlingen, och detta måste ju vara fullt riktigt. Det har emellertid förekommit, särskildt i de yttranden, som från kyrkoherdar eller kyrkostämmor af de i ärendet hörda myndigheterna stundom infordrats, det man såsom en orättvisa ansett, att i följd af lagförslaget det skulle kunna inträffa, som man för närvarande i många orter särskildt sökt undvika, nämligen att den måhända till folkmängd betydligt talrikare församlingen i gemensamma angelägenheter finge mindre att säga än den mindre församlingen, om den förra egde ett lägre bevillningsbelopp än den senare. Men uppenbart är, att, då kommunalförfattningarna icke bygt rösträtten på folkmängden eller tillagt en hvar en enda röst, nämnda invändning är betydelselös, enär den församling, som har den större bevillningen, bär den större delen af utgifterna och alltså bör ega det större inflytandet på alldeles samma sätt, som inom hvarje församling eljes sker: inflytandet bestämmes lagligen icke efter antalet röstegande, än mindre efter antalet invånare inom försam-

lingen. Endast för såvidt fördelningen af de gemensamma utgifterna skulle ske efter annan grund än bevillningen, kunde bevillningen såsom grund för rösträtten blifva obillig.

Står det sålunda fast, att förhållandet mellan bevillningsbeloppen bör utgöra grunden för rösträttens fördelning mellan församlingarna, uppstår nu fråga angående sättet för rösträttens beräkning. Principiellt fasthåller jag, att det sätt, som i departementsförslaget upptagits, är det rigtiga, och jag kan icke finna, att annat deremot är att anmärka än att samma beräkningssätt skulle medföra väl vidlyftiga räkneoperationer och mycket onödigt arbete, då det säkerligen aldrig inträffar, att alla röstegande i en församling deltaga i samma stämmas förhandlingar. Såsom jag redan antydtt, torde emellertid möjlighet gifvas att undvika dessa olägenheter, utan att principerna i minsta mån rubbas.

Uppslag till en förändring af departementsförslaget i sådant syfte har gifvits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, som i sitt öfver nämnda förslag afgifna yttrande anfört, att för tillämpning af den i förslaget antagna grund, enligt hvilken värdet af röst, som afgifvits inom ena församlingen, skulle stå i samma förhållande till värdet af inom den andra församlingen afgifven röst, som hela bevillningssumman i den förra församlingen stode till hela bevillningssumman i den senare, det icke syntes nödvändigt att ålägga vederbörande den besvärliga och med synnerligen vidlyftiga beräkningar förenade förpligtelsen att upprätta särskild röstlängd för den ena församlingen och deri för hvar och en röstberättigad utföra det röstetal, som enligt förenämnda proportion borde honom tillkomma, utan att de vanliga röstlängderna torde kunna användas för begge församlingarna samt uträkningen efter den stadgade grunden af värderelationen emellan de inom den ena och den andra församlingen för den ena eller andra meningen afgifna röstsummor — en åtgärd, som endast kräfde två beräkningar — verkställas af den gemensamma stämmans ordförande efter omröstningens slut.

Genom ett sådant sätt att gå till väga vinnes onekligen en betydande förenkling, i det att uträkning vidtages endast då den är behöflig och endast i den mån, sådant vid hvarje särskild stämma kräfves. Saken är dock ej fullt så enkel, som den vid första påseendet förefaller. Nödvändigt blifver nämligen äfven i detta fall att till en början uträkna, huru många röster efter röstgrunden inalles belöpa å den församling, för hvilken beräkningen skall ske, äfvensom huru många sådana röster belöpa å hvarje röst efter samma församlings röstlängd; först derefter kan genom multiplicering med det sålunda erhållna talet af de tal, som angifva summorna afgifna röster för de särskilda meningarna, de sökta röstvärdena å nämnda summor finnas. Jag

torde få förtydliga detta med ett exempel. Om stadsförsamlingen A:s bevil-
ningssumma utgör 2,379,34 kronor och dess hela reducerade röstetal enligt
röstlängden 1,921 röster, samt landsförsamlingen B:s bevilningsbelopp 171,25
kronor och reducerade röstetal enligt fyrktalslängden 1,880, så ställer sig
saken på följande sätt vid en gemensam kyrkostämma, der för en mening
afgifvits t. ex. 700 röster från A. och 100 från B. samt för en annan
mening 300 röster från A. och 900 från B. enligt hvarderas röstlängder. För
sammanräkningens möjliggörande måste endera församlingens vid stämman
afgifna röster erhålla ett sådant värde, att en jämförelse blir möjlig. Bi-
behålles B. vid sina röstetal, gäller det följaktligen att finna nämnda värde
å A:s 700 resp. 300 röster efter röstgrunden. För sådant ändamål be-
stämmes då först stadens hela kyrkostämmoröstetal, hvilket erhålles enligt
eqvationen $y : 1,880 = 2,379 : 171$; y således $= \frac{1,880 \times 2,379}{171}$. Häraf belöper på
hvarje vanlig stadsröst $\frac{1}{1921}$, hvadan hvarje sådan röst skall anses motsvara
 $\frac{1,880 \times 2,379}{171 \times 1,921} = 13$ fyrktalsröster, då bråkdelarne bortkastas, hvilket, på sätt jag
strax vill närmare utveckla, torde böra ske. Med detta tal, 13, multipli-
ceras sålunda de vid stämman afgifna stadsrösterna, hvadan i staden anses
afgifna för den ena meningen $700 \times 13 = 9,100$ och för den andra me-
ningen $300 \times 13 = 3,900$ röster. Sammanläggas sedan dessa röstetal med
resp. fyrktalsröster inom landsförsamlingen, har den ena meningen er-
hållit $9,100 + 100 = 9,200$ röster och den andra meningen uppnått $3,900 +$
 $900 = 4,800$ röster. Uträkningen af det tal, hvarmed vid sammanräkning
af afgifna röster inom förenade stads- och landsförsamlingar stadsförsamlingens
medlemmars röster skola mångfaldigas, torde därför böra ske enligt följande formel:

A = summan bevilningskronor i stadsförsamlingen,
 B = » » » landsförsamlingen,
 a = röstsumman enligt stadsförsamlingens röstlängd,
 b = » » » landsförsamlingens fyrktalslängd,
 x = det sökta talet

$$x = \frac{A \times b}{B \times a}.$$

Denna uträkning är, särskildt om den formel, efter hvilken den-
samma skall ske, varder uttryckligen bestämd, icke invecklad. Derjemte
må märkas, att uträkningen af det tal, med hvilket stadsrösterna böra
multipliceras, mycket väl kan af kyrkostämmans ordförande verkställas
före stämman, så att dennas förhandlingar icke behöfva deraf uttänjas.
Genom detta beräkningssätt undvikas äfven åtskilliga olägenheter, hvilka
anmärkts åtfölja det förut omförmälda, inom ecklesiastikdepartementet ut-

arbetade förslaget: någon särskild röstlängd, gällande endast för den gemensamma kyrkostämman, behöfver icke upprättas och justeras och någon tvekan eger icke rum, hvilkendera församlings medlemmar skola vid sina afgifna röstetal bibehållas. Att nämligen detta alltid bör blifva landsförsamlingens medlemmar, framgår deraf, att räknesättet multiplikation är att föredraga, emedan derigenom bråktalsröster undvikas.

Då, på sätt i nyss anförda exempel inträffat, det tal, med hvilket multiplikation skall ega rum, varder ett bråktal, uppstår fråga, huru dermed bör förfaras. I afseende härå torde det tillåtas mig erinra, hurusom i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883, § 26 mom. 1, i lagen angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, så ock af särskild sockenstufva den 30 juni 1899 och i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 29 juni 1900 stadgas, att då vid beräkning, som i dessa lagar omtalas, bråktal uppkommer, det skall bortfalla. Samma regel synes mig lämpligen böra gälla äfven i förevarande fall. Visserligen kan häremot invändas, att tillämpningen af nämnda regel skulle kunna medföra en viss minskning i den rösträtt, som rätteligen borde tillkomma stadsförsamlingens medlemmar, och att ett riktigare resultat vunnas, om man t. ex. läte bråktal, som uppginge till en half, bortfalla, men bråktal, som vore derutöfver, till enhet förhöjas. Men med det nu ifrågasatta uträkningssättet torde saken icke vara af så stor praktisk betydelse, att den uppväger fördelen af att vinna likformighet med nyssnämnda lagar; och då dertill kommer, att — på sätt torde framgå af flertalet utaf de nu gällande bestämmelserna om röstgrund i förenade stads- och landsförsamlingar — den ifrågasatta lagändringen i allmänhet kommer att verka derhän, att stadsförsamlingarna erhålla, på åtskilliga ställen ganska betydligt, ökad rösträtt utöfver hvad dem nu tillkommer, anser jag, såsom nämnt, lämpligast, att i förevarande fall uppkommande bråktal icke må tagas i beräkning.

Jag har nyss och äfven förut i annat sammanhang vidrört en omständighet, som kan föranleda någon tvekan, huruvida den af mig nu ifrågasatta lagändringen bör komma till stånd, den omständighet nämligen, att denna ändring mångenstädes kommer att medföra väsentliga rubbningar i det bestående. Dessa rubbningar kunna möjligen varda sådana, att magt-förhållandet mellan de förenade församlingarna blifver motsatt mot hvad det förut varit, och detta utan att något missnöje med det gamla förhållandet förspotts. Emellertid skulle ju för sådant fall gifvas möjlighet att undgå rubbning i det bestående, så framt detta icke alltför mycket afviker från den rigtiga grunden, derigenom att församlingarna fattade beslut

angående särskild röstgrund samt derå förskaffade sig Eders Kongl. Maj:ts stadfästelse. Det kan visserligen tänkas och har äfven i ärendet blifvit påpekadt, att ett dylikt beslut skulle förhindras antingen af deras intresse, hvilkas andel i de gemensamma utgifterna blifvit genom den nya lagen minskad, eller af deras, åt hvilka densamma beredt ett ökadt inflytande på angelägenheternas afgörande. Men då den ökade rösträtt, en församling sålunda erhöle, skulle motsvaras af en i lika måtto ökad afgiftspligt, torde det intresse, hvardera församlingen i saken har, lätt nog kunna bringa ett beslut till stånd. Och om så ej kunde ske, vore i allt fall den i lagen stadgade och alltså gällande röstgrunden fullt rättvis och dess tillämpande tillskyndade icke någondera församlingen orätt. Den tvekan, som i detta afseende kan uppstå, bör sålunda, i enlighet med hvad jag förr yttrat, öfvergifvas.

I hufvudsak har jag härmed framlagt de grunder, på hvilka, enligt mitt förmenande, den af Riksdagen begärda lagändringen bör byggas. Det återstår att redogöra för vissa detaljer af frågan och vissa anmärkningar, hvilka af de öfver omförmälda inom departementet utarbetade förslag hörda myndigheterna uttalats.

Dervid torde till en början böra uppmärksammas, hurusom i vissa fall tvekan kan uppstå beträffande de tal, som skola användas vid uträkningen af den stadsförsamlingen tillkommande röstsumman. Sådan tvekan torde väl ej kunna råda angående summan fyrktalsröster, då denna summa gifvetvis skall hänföra sig till, icke det åsatta fyrktalet, utan de effektiva röstetalen. Häraf följer, att då enligt de fastställda formulären för fyrktalslängd inom landskommun de effektiva röstetalen icke uppföras i en särskild kolumn och der hopsummeras, utan allenast antecknas i anmärkningskolumnen, när de ej öfverensstämman med fyrktalet, uti nu ifrågavarande fall måste ske en särskild hopsummering af landsförsamlingens effektiva röstetal.

Något svårare ställer sig emellertid frågan beträffande de bevillningssummor, hvilka vid omförmälda uträkning skola komma till användning. Af hvad jag förut anförut, torde dock framgå, att hänsyn bör tagas till summan af den hvardera församlingen påförda bevillning, oafsedt huruvida eller i hvad mån de enskilde medlemmarne i församlingen för dem påford bevillning ega rösträtt. En lagstadgad röstbegränsning åstadkommer sålunda en förhöjning i värdet af de röster, hvilka afgifvas inom den församling, der begränsningen förekommer, men inverkar icke alls å röstvärdena inom den andra församlingen. Med fasthållande häraf torde en i ärendet framkommen anmärkning lätt nog kunna besvaras. Det kan upp-

stå tvekan, har man sagt, huruvida bevillning påförd främmande religions-bekännare och andra, hvilka i likhet med dem äro röstberättigade å kommunalstämma, men icke å kyrkostämma, skall medtagas i beräkningen eller icke. I full öfverensstämmelse med den angifna grundsatsen synes mig denna anmärkning böra besvaras sålunda, att den omständigheten, att vissa medlemmar af den ena församlingen icke inom denna äro röstberättigade, ehuru bidragspliktiga, på intet sätt får inverka på denna församlings totala rösträtt i förhållande till den andra församlingen, utan i stället komma de röstberättigade inom samma församling till godo.

Från denna regel måste dock gifvas ett undantag, nämligen då fråga är om byggande eller underhåll af kyrka eller annan gemensam byggnad, i kostnaden för hvilken socknemän å landet, enligt allmän lag eller särskild författning, deltaga, för fastighet efter hela, men för andra beskattningsföremål blott efter viss del af derå belöpande fyrktal. I detta fall synes mig, för uträkningen af den å stadsförsamlingen belöpande röstsumma, böra läggas till grund, i staden hela och å landet för fastighet hela, men för öfriga beskattningsföremål en mot nämnda del af fyrktalet svarande del af hela antalet bevillningskronor. Följdrigtigast vore visserligen att, såsom i andra frågor, beräkna stadens rätt och pligt efter dess hela bevillningsbelopp och landets likaledes efter dess hela bevillningsbelopp utan afdrag af hvad mot det icke bidragspliktiga fyrktalet svarade, ehuru vid fördelningen af den på landet sålunda belöpande hela rösträtt och bidragspligt mellan landets egna medlemmar hänsyn toges till den i lag stadgade frihet för viss del af fyrktalet. Landsförsamlingens rätt och pligt blefve härigenom densamma som i andra frågor, men fördelningen deraf inom församlingen sjelf lagliknätigt en annan än eljes. Såsom förhållandet historiskt utvecklats, torde emellertid denna lösning af frågan icke vara tillfredsställande. Det är nämligen icke så, att andra beskattningsföremål å landet än fastighet efter hand befriats från deltagande uti ifrågavarande afgifter, utan tvärt om så, att deras bidragsskyldighet, från att alls icke hafva funnits till, nu uppgår till hälften mot fastighets och måhända kan komma att ytterligare ökas. Från början har följaktligen landets rätt och pligt måst anses sammanfalla med dess fastigheters, och det sålunda varit fastighetsbevillningen, som bort tagas till utgångspunkt för landet vid fördelningen mellan de förenade församlingarna. Härefter har emellertid, i samma mån som de andra beskattningsföremålen ålagts bidragspligt, inträdt den ändring, att landets röstgifvande bevillningsbelopp ökats med det, som motsvarade dessa beskattningsföremåls bidragspliktiga fyrktal. I detta fall synes mig fördenskull en afvikelse från principen, på sätt jag förut anmärkt, böra ega rum, detta så mycket hellre som eljes skulle med-

gifvas stadsförsamlingen en obehörig lättnad och åläggas landsförsamlingen en oskäligen tunga.

Rösträtt och bidragspligt skola i allmänhet fullt motsvara hvarandra. En ändring, på sätt jag nu ifrågasatt, af § 7 i kyrkostämmoförordningen kräfver fördenskull, att jemväl § 35 i samma förordning ändras eller, rättare sagdt, förtydligas. Så mycket hellre torde detta vara af nöden, som, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, förenade stads- och landsförsamlingar ej sällan hafva, i trots af Eders Kongl. Maj:ts gifna utslag för andra orter, mellan sig fördelat utgifterna efter viss fixerad proportion, som ingalunda alltid varit med röstgrunden öfverensstämmande. Då nu emellertid röstgrunden kan vara olika i olika fall, så bör ock fördelningen af bidragsplikten blifva olika, och detta torde lämpligen böra i författningen angifvas.

Deremot finner jag icke skäl tillstyrka att, såsom föreslagits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, i författningen intages någon uttrycklig bestämmelse derom att, då å gemensam kyrkostämma beslut fattas om en utgift att fördelas på en följd af år, en hvar af de till en kyrklig gemensamhet förenade kommunerna skall dertill bidraga, icke såsom det, efter hvad upplyst blifvit, i särskilda fall inträffat, efter en med hänsyn till röstgrunden vid tiden för beslutets fattande fixerad proportion, utan i förhållande till röstgrunden, sådan den kommer att ställa sig för hvarje år, utgiften utgår. Att det sistnämnda är lagens mening, synes mig nämligen vara alltför uppenbart för att erfordra något särskildt lagstadgande.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län har ansett sig böra fästa uppmärksamhet derå, huruvida icke ifrågavarande lagändring komme att kräva en ändring af § 26 mom. 3 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883. Detta lagrum lyder: »I afseende på rösträtt vid prestval i stad, för hvilken särskild röstgrund vid dylika val blifvit eller, i enlighet med vederbörande kyrkostämmas förslag, varder af Konungen fastställd, skall gälla hvad derom är eller, i enlighet med kyrkostämmans förslag, blifver af Konungen förordnad. Lag samma vare i fråga om särskild röstgrund vid prestval i pastorat, som omfattar både stads- och landsförsamling, så ock om vallängd vid prestval i Stockholm.»

Med anledning häraf torde jag få erinra, hurusom Eders Kongl. Maj:ts tid efter annan fastställt röstgrund vid prestval för förenade stads- och landsförsamlingar. Gifvet är, att de sålunda meddelade fastställelserna icke i

någon mån beröras af de ändringar i kyrkostämmoförordningen, hvilka nu af mig ifrågasättas. Lika litet kunna samma ändringar öfva något inflytande på rösträtten vid prestval i de församlingar, för hvilka särskild röstgrund till äfventyrs ännu icke blifvit i nåder fastställd. Jag ser icke heller för närvarande någon anledning att framkomma med förslag om ändrade bestämmelser angående sådan rösträtt.

Härmed har jag nu redogjort för det sätt, hvarpå, enligt mitt förmenande, rösträtten för förenade stads- och landsförsamlingar i gemensamma kyrkliga angelägenheter bör ordnas. Såsom af det anförda torde framgå, är det emellertid förenadt med ganska stor svårighet att i lagtexten kort och klart uttrycka de behöfliga stadgandena, med full visshet att stadgandena varda rätt tillämpade. Det synes mig fördenskull lämpligt, att till den blifvande texten och såsom förtydligande deraf fogas den matematiska formel, efter hvilken uträkningen af värdet å afgifna stadsröster skall ega rum. Derigenom skulle, efter hvad antagas kan, hvarje missförstånd i fråga om textens innebörd kunna undvikas.»

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med det afgifna yttrandet affattadt förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 med dervid fogad formel; och hemställde departementschefen, att förslaget måtte Riksdagen till antagande föreläggas.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfrige ledamöter.

Hvad statsrådet sålunda hemställt, behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Elias Lagercrantz.